ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 17ης Ιανουαρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-19/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2006, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Ιανουαρίου 2007, στο πλαίσιο της διαδικασίας

κληρονόμοι Paul Chevassus-Marche

κατά

Groupe Danone,

Société Kro beer brands SA (BKSA),

Société Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, A. Tizzano, A. Borg Barthet, M. Ilešič και E. Levits, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— οι κληρονόμοι του P. Chevassus-Marche, εκπροσωπούμενοι από το δικηγορικό γραφείο των SCP Waquet, Farge και Hazan, avocats,

— οι εταιρίες Groupe Danone, Kro beer brands SA (BKSA) και Évian eaux minérales d'Évian SA (SAEME), εκπροσωπούμενες από το δικηγορικό γραφείο των SCP Célice, Blancpain και Soltner, avocats,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και την A.-L. During,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και A. Dittrich,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους H. Støvlbæk και A. Bordes,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1986, για τον συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες) (ΕΕ L 382, σ. 17, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των κληρονόμων του P. Chevassus-Marche και των εταιριών Groupe Danone, Kro beer brands SA, και Évian eaux minérales d'Évian SA, σχετικά με την καταβολή των προμηθειών τις οποίες οι εταιρίες αυτές φέρεται ότι όφειλαν στον P. Chevassus-Marche.

Το νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας ορίζει τον εμπορικό αντιπρόσωπο ως «εκείνο[ν] στον οποίο, υπό την ιδιότητά του ως ανεξάρτητου μεσολαβητή, ανατίθεται σε μόνιμη βάση είτε να διαπραγματεύεται για λογαριασμό άλλου προσώπου, το οποίο καλείται στο εξής "αντιπροσωπευόμενος", την πώληση ή την αγορά εμπορευμάτων είτε να διαπραγματεύεται και να συνάπτει τις πράξεις αυτές επ' ονόματι και για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου».

4 Δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«Ο αντιπροσωπευόμενος οφείλει, κατά τις σχέσεις του με τον εμπορικό αντιπρόσωπο, να δρα νόμιμα και με καλή πίστη.»

5 Το άρθρο 7 της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Για εμπορική πράξη που έχει συναφθεί κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας, ο εμπορικός αντιπρόσωπος δικαιούται προμήθεια:

α) αν η πράξη έχει συναφθεί χάρη στην παρέμβασή του,

ή

β) αν η πράξη έχει συναφθεί με τρίτο με τον οποίο ο αντιπρόσωπος έχει συνάψει προηγουμένως πράξεις του ίδιου είδους ώστε να τον έχει καταστήσει πελάτη.

2. Για πράξη που έχει συναφθεί κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας, ο αντιπρόσωπος δικαιούται επίσης προμήθεια:

— είτε εάν είναι αρμόδιος για ένα καθορισμένο γεωγραφικό τομέα ή για μια καθορισμένη ομάδα προσώπων,

— είτε εάν έχει δικαίωμα αποκλειστικότητας για έναν καθορισμένο γεωγραφικό τομέα ή για μια καθορισμένη ομάδα προσώπων,

και η πράξη έχει συναφθεί με πελάτη που ανήκει σε αυτόν τον τομέα ή σε αυτήν την ομάδα.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενσωματώσουν στο δίκαιό τους μία από τις εναλλακτικές λύσεις των δύο παραπάνω περιπτώσεων.»

6 Όσον αφορά τη γένεση του δικαιώματος προμήθειας, το άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας ορίζει ειδικότερα τα εξής:

«1. Η αξίωση επί της προμήθειας υφίσταται από τον χρόνο και κατά το μέτρο που συντρέχει μία από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α) ο αντιπροσωπευόμενος εκτέλεσε την πράξη·

β) ο αντιπροσωπευόμενος όφειλε να είχε εκτελέσει την πράξη δυνάμει της συμφωνίας που έχει συναφθεί με τον τρίτο·

γ) ο τρίτος εκτέλεσε την πράξη.

2. Η αξίωση επί της προμήθειας γεννάται το αργότερο όταν ο τρίτος εκτελέσει το μέρος που του αναλογεί από την πράξη ή θα έπρεπε να το έχει εκτελέσει εάν ο αντιπροσωπευόμενος είχε εκτελέσει το μέρος της πράξης που αναλογεί σ' εκείνον.»

7 Όσον αφορά την απόσβεση του δικαιώματος εισπράξεως προμήθειας, το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα ακόλουθα:

«Το δικαίωμα επί της προμήθειας αποσβέννυται μόνον εφόσον:

— αποδεικνύεται ότι η σύμβαση μεταξύ του τρίτου και του εντολέα δεν θα εκτελεσθεί,

και

— η μη εκτέλεση δεν οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

8 Το 1987 η εταιρία BSN, νυν Groupe Danone, συνήψε με τον P. Chevassus-Marche σύμβαση αποκλειστικής εμπορικής αντιπροσωπείας των θυγατρικών της, ήτοι των εταιριών Brasseries Kronenbourg, νυν Kro beer brands SA, και Évian eaux minérales d'Évian SA, έναντι της πελατείας που αποτελείται από τους εισαγωγείς, τους χονδρεμπόρους και τους λιανοπωλητές των προϊόντων τους, για συγκεκριμένο γεωγραφικό τομέα περιλαμβάνοντα τις νήσους Mayotte και Réunion (γαλλικό υπερπόντιο έδαφος και γαλλικό υπερπόντιο διοικητικό διαμέρισμα, αντιστοίχως).

9 Κατόπιν της καταγγελίας της συμβάσεως αυτής, ο P. Chevassus-Marche ζήτησε από την εταιρία Groupe Danone και από τις θυγατρικές της την καταβολή διαφόρων ποσών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν προμήθειες σχετικές με αγορές εκ μέρους δύο εταιριών εγκατεστημένων στον γεωγραφικό τομέα του. Τα αιτήματα αυτά απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι οι σχετικές συμβάσεις αγοράς είχαν συναφθεί με εγκατεστημένα στη μητροπολιτική Γαλλία κεντρικά πρακτορεία αγορών ή με επίσης εγκατεστημένους εκεί μεταπωλητές, που εκφεύγουν του ελέγχου της εταιρίας Groupe Danone και των θυγατρικών της και χωρίς παρέμβαση του P. Chevassus-Marche.

10 Όταν το tribunal de commerce de Paris και το cour d'appel de Paris απέρριψαν την αγωγή του με αίτημα την καταβολή των σχετικών προμηθειών, ο P. Chevassus-Marche υπέβαλε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Cour de cassation, η οποία, μετά την αποβίωσή του, συνεχίστηκε από τους κληρονόμους του.

11 Το Cour de cassation κρίνει ότι, για την απόφαση που θα εκδώσει στην υπόθεση της κυρίας δίκης, απαιτείται ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας. Κατά συνέπεια, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας […] υπό την έννοια ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος που είναι αρμόδιος για έναν καθορισμένο γεωγραφικό τομέα δικαιούται προμήθειας στην περίπτωση κατά την οποία μια εμπορική πράξη έχει εκτελεστεί μεταξύ τρίτου και πελάτη ο οποίος ανήκει σ' αυτόν τον τομέα, χωρίς ο εντολοδόχος να παρέμβει άμεσα ή έμμεσα στην πράξη αυτή;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

12 Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας έχει την έννοια ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος στον οποίο έχει ανατεθεί ένας συγκεκριμένος γεωγραφικός τομέας δικαιούται να λάβει προμήθεια για δικαιοπραξίες τις οποίες συνάπτουν πελάτες του τομέα αυτού με τρίτον όταν δεν υφίσταται καμία παρέμβαση, άμεση ή έμμεση, του αντιπροσωπευομένου.

13 Με την απόφασή του της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-104/95, Κοντόγεωργας (Συλλογή 1996, σ. I-6643), το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 7 της οδηγίας στο πλαίσιο περιπτώσεως όπου ο αντιπροσωπευόμενος πωλούσε ο ίδιος τα εμπορεύματά του σε πελάτες γεωγραφικού τομέα ανατεθέντος σε εμπορικό αντιπρόσωπο. Το Δικαστήριο, ερωτηθέν για το αν ο αντιπρόσωπος αυτός μπορούσε να ζητήσει προμήθεια για τις δικαιοπραξίες που συνάφθηκαν χωρίς την παρέμβασή του, έκρινε, με τη σκέψη 16 της αποφάσεως αυτής, ότι το άρθρο 7 της οδηγίας προβλέπει δύο εναλλακτικές δυνατότητες ως προς το δικαίωμα εισπράξεως προμήθειας. Η παράγραφος 1 αφορά την περίπτωση δραστηριότητας του εμπορικού αντιπροσώπου, ενεστώσας ή προγενέστερης, ενώ η παράγραφος 2 ορίζει ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος πρέπει να αμείβεται για το σύνολο των εμπορικών πράξεων που συντελούνται εντός ορισμένου γεωγραφικού τομέα ή εντός μιας ορισμένης ομάδας προσώπων, χωρίς να γίνεται μνεία οποιασδήποτε δραστηριότητας του εμπορικού αντιπροσώπου.

14 Έτσι, στην υπόθεση την οποία αφορούσε η προαναφερθείσα απόφαση Κοντόγεωργας, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας έχει την έννοια ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος, όταν έχει αναλάβει ένα γεωγραφικό τομέα, έχει δικαίωμα προμήθειας για τις συναπτόμενες με τους πελάτες που ανήκουν στον τομέα αυτό δικαιοπραξίες, ακόμα και αν αυτές συνήφθησαν χωρίς την παρέμβασή του (απόφαση Κοντόγεωργας, προαναφερθείσα, σκέψη 19).

15 Η εξεταζόμενη αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως θέτει το ζήτημα αν η ερμηνεία αυτή πρέπει να ισχύσει και σε περίπτωση στην οποία, όπως στη διαφορά της κύριας δίκης, οι συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων που συμφωνούνται με πελάτες εγκατεστημένους εντός του γεωγραφικού τομέα ο οποίος έχει ανατεθεί στον οικείο εμπορικό αντιπρόσωπο συνάπτονται όχι μόνο χωρίς παρέμβαση του αντιπροσώπου αυτού, αλλά και χωρίς παρέμβαση, άμεση ή έμμεση, του αντιπροσωπευομένου.

16 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, όπως υποστήριξαν οι κληρονόμοι του P. Chevassus-Marche, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας περιορίζεται να καλύψει κάθε «πράξη που έχει συναφθεί κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας», χωρίς άλλη διευκρίνιση πέραν της συνάψεως με πελάτη που ανήκει σε γεωγραφικό τομέα ή σε ομάδα προσώπων για τον οποίο ή για τα οποία είναι αρμόδιος ο εμπορικός αντιπρόσωπος. Δεν απαιτείται ρητά η παρέμβαση του αντιπροσωπευομένου, όπως δεν απαιτείται ούτε εκείνη του εμπορικού αντιπροσώπου.

17 Εντούτοις, το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με το άρθρο 10 αυτής, το οποίο ορίζει ειδικότερα τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται αυτό το δικαίωμα του εμπορικού αντιπροσώπου να λάβει προμήθεια.

18 Το άρθρο 10 της οδηγίας καθορίζει τα πραγματικά περιστατικά που οδηγούν στη γένεση του δικαιώματος αυτού. Συναφώς, η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου

διακρίνει τρεις εναλλακτικές καταστάσεις ικανές να αποτελούν, η καθεμία χωριστά, το γενεσιουργό γεγονός του δικαιώματος προμήθειας. Έτσι, αξίωση για προμήθεια γεννάται όταν ο αντιπροσωπευόμενος εκτέλεσε την πράξη ή όφειλε να την εκτελέσει δυνάμει της συναφθείσας με τον τρίτο συμφωνίας, ή ακόμη όταν ο εν λόγω τρίτος εκτέλεσε την πράξη. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας διευκρινίζει ότι η αξίωση για προμήθεια γεννάται το αργότερο όταν ο τρίτος αυτός εκτελέσει το μέρος που του αναλογεί από την πράξη ή θα έπρεπε να το έχει εκτελέσει εάν ο αντιπροσωπευόμενος είχε εκτελέσει το μέρος της πράξεως που του αναλογεί.

19 Από την παράλληλη ανάγνωση των δύο αυτών παραγράφων του άρθρου 10 της οδηγίας προκύπτει ότι το δικαίωμα προμήθειας του εμπορικού αντιπροσώπου γεννάται είτε όταν ο αντιπροσωπευόμενος εκτέλεσε ή όφειλε να εκτελέσει την υποχρέωσή του, είτε όταν ο τρίτος στη σύμβαση αντιπροσωπείας, δηλαδή ο πελάτης, εκτέλεσε ή όφειλε να εκτελέσει τη δική του. Σε όλες τις περιπτώσεις αυτές είναι απαραίτητη η παρουσία του αντιπροσωπευομένου στις εμπορικές πράξεις για τις οποίες ο εμπορικός αντιπρόσωπος έχει αξίωση σε προμήθεια.

20 Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 10 της οδηγίας επιρρωννύεται από το γράμμα του άρθρου 11, παράγραφος 1, αυτής, κατά το οποίο το δικαίωμα του εμπορικού αντιπροσώπου για προμήθεια δεν αποσβέννυται παρά μόνον αν αποδεικνύεται ότι η σύμβαση μεταξύ πελάτη και αντιπροσωπευομένου δεν θα εκτελεσθεί και η μη εκτέλεση δεν οφείλεται σε γεγονότα για τα οποία είναι υπαίτιος ο αντιπροσωπευόμενος. Ο ως άνω μοναδικός λόγος αποσβέσεως του δικαιώματος, που απαιτεί τον συνδυασμό δύο περιστάσεων στις οποίες ρητά γίνεται μνεία του αντιπροσωπευομένου, υπογραμμίζει τη σημασία της συμμετοχής του τελευταίου για την ύπαρξη του δικαιώματος προμήθειας.

21 Έτσι, από τον συνδυασμό των άρθρων 7, παράγραφος 2, 10, παράγραφοι 1 και 2, και 11, παράγραφος 1, της οδηγίας προκύπτει ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος δεν δικαιούται προμήθεια για εμπορική πράξη παρά μόνον αν ο αντιπροσωπευόμενος έχει παρέμβει, άμεσα ή έμμεσα, στην εκτέλεση της πράξεως αυτής.

22 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει αν τα στοιχεία που διαθέτει, εκτιμώμενα λαμβανομένης υπόψη της ανάγκης προστασίας του εμπορικού αντιπροσώπου, η οποία αποτελεί έναν από τους σκοπούς της οδηγίας (αποφάσεις της 30ής Απριλίου 1998, C-215/97, Bellone, Συλλογή 1998, σ. I-2191, σκέψη 13· της 9ης Νοεμβρίου 2000, C-381/98, Ingmar, Συλλογή 2000, σ. I-9305, σκέψη 20, και της 23ης Μαρτίου 2006, C-465/04, Honyvem Informazioni Commerciali, Συλλογή 2006, σ. I-2879, σκέψη 19), καθώς και της υποχρεώσεως τηρήσεως της νομιμότητας και της καλής πίστεως, που υπέχει ο αντιπροσωπευόμενος δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας, του παρέχουν τη δυνατότητα να διαπιστώσει την ύπαρξη μιας τέτοιας παρεμβάσεως, είτε η παρέμβαση αυτή είναι νομικής φύσεως, για παράδειγμα μέσω εκπροσώπου, είτε πραγματικής φύσεως.

23 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας έχει την έννοια ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος στον οποίο έχει ανατεθεί ένας συγκεκριμένος γεωγραφικός τομέας δεν δικαιούται να λάβει προμήθεια για δικαιοπραξίες που συνάπτουν πελάτες ανήκοντες στον τομέα αυτό με τρίτον όταν δεν υφίσταται καμία παρέμβαση, άμεση ή έμμεση, του αντιπροσωπευομένου.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1986, για τον συντονισμό των δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά τους εμπορικούς αντιπροσώπους (ανεξάρτητους επαγγελματίες), έχει την έννοια ότι ο εμπορικός αντιπρόσωπος στον οποίο έχει ανατεθεί ένας συγκεκριμένος γεωγραφικός τομέας δεν δικαιούται να λάβει προμήθεια για δικαιοπραξίες που συνάπτουν πελάτες ανήκοντες στον τομέα αυτό με τρίτον όταν δεν υφίσταται καμία παρέμβαση, άμεση ή έμμεση, του αντιπροσωπευομένου.

(υπογραφές)